

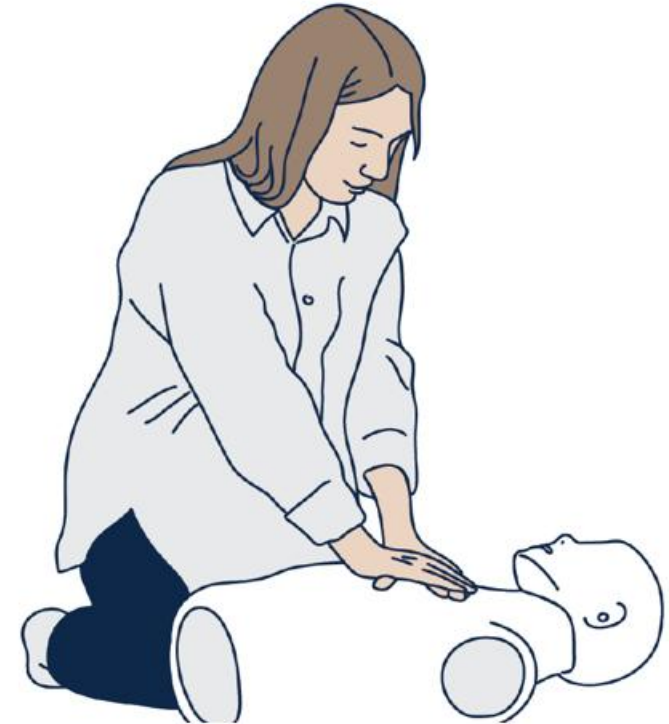
Vapaan sivistystyön oppilaitokset varautumisen ja kokonaisturvallisuuden toimijoina -työpaja

Vapaan sivistystyön päivät, 3.9.2026
Jarmo Pennala ja Anni Henricson

Varautumisen väylä, Beredskap tillsammans – hankkeen tavoitteet

- Lisätään henkisen kriisinkestävyyden ja varautumisen opetusta laadukkaasti vapaan sivistystyön toimintaan.
 - Kehitetään ja pilotoidaan eri oppilaitosmuodoille soveltuvia koulutusmalleja ja yhtenäistetään laatua.
 - Vahvistetaan henkilöstön osaamista ja organisaatioiden valmiuksia varautumiskoulutusten tarjoajina.
 - Vahvistetaan oppilaitosten alueellista roolia varautumisessa ja yhteistyötä viranomaisten kanssa.
- Jaamme opit ja materiaalit koko kentälle, jotta ratkaisut juurtuvat pysyväksi osaksi vapaan sivistystyön tehtävää ja vahvistavat yhteiskunnan eheyttä.

Vapaa sivistystyö kokonaisturvallisuuden vahvistajana

Hankkeen kärkiviestit

- Vapaalla sivistystyöllä on tärkeä rooli Suomen poikkeusoloihin varautumisessa
- Ei tarvitse pelätä, kohdataan epävarmuudet yhdessä
- Tarjoamme pedagogista osaamista, henkilöstöä, kohtaamispaikkoja ja infraa varautumiseen
- Vapaassa sivistystyössä varautuminen rakentuu yhteistyöllä

**Varautumisen Väylä –
Vapaan sivistystyön varautumisen,
kriisinkestävyys ja
yhteisöllisen toimintakyvyn
opetussuunnitelman malli**

Luonnos 2.9.2026

Päämäärä: valmius toimia turvallisesti
arjen häiriöissä, vakavissa kriiseissä
ja poikkeusoloissa

Koulutuksen tehtävä

- vahvistaa valmiuksia toimia arjen häiriöissä, vakavissa kriiseissä ja poikkeusoloissa
- kehittää resilienssiä: ennakointia, toimintakyvyn ylläpitoa, palautumista ja oppimista
- tehdä näkyväksi oma rooli kokonaisturvallisuudessa ja yhteisen turvallisuuden rakentamisessa
- vahvistaa toimijuutta, hyvinvointia sekä kykyä antaa ja vastaanottaa apua
- kehittää rakentavaa vuorovaikutusta, yhteistyötä, kriittistä tiedonarviointia ja osallistumista
- edistää vapaan sivistystyön tavoitteita: hyvinvointia, eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta

Yksilöt, yhteisöt, viranomaiset, elinkeinoelämä ja järjestöt rakentavat turvallisuutta yhdessä.

Koulutuksen arvoperusta

- ihmisarvon kunnioittaminen ja yhdenvertaisuus
- demokratia, vastuullisuus, luottamus ja rauhanomainen yhteistoiminta
- turvallisuus, hyvinvointi, osallisuus ja luottamus vahvistavat toisiaan
- yhteisöön kuuluminen ja vaikuttamisen mahdollisuudet rakentavat yhteiskunnallista luottamusta
- sosiaalinen koheesio tukee demokraattisen yhteiskunnan toimintakykyä myös kriiseissä
- turvallisuussuhkia käsitellään tosiasiallisesti mutta pedagogisesti turvallisesti

Opetus vahvistaa toimijuutta – ei pelkoa.

Koulutuksen yleiset osaamistavoitteet

Koulutuksen suoritettuaan opiskelija osaa:

- hahmottaa kokonaisturvallisuuden keskeiset toimijat, rakenteet ja oman roolinsa
- toteuttaa omatoimisen varautumisen perustoimia ja toimia tavallisissa häiriötilanteissa
- tunnistaa stressi- ja kriisireaktioita sekä tukea toimintakykyä ja palautumista
- arvioida tiedon luotettavuutta, tunnistaa vaikuttamisyrityksiä ja käyttää virallisia kanavia
- toimia yhteistyössä, auttaa kykyjensä mukaisesti ja osallistua vapaaehtoistoimintaan
- ymmärtää fyysisen toimintakyvyn merkityksen ja toimia turvallisesti käytännön harjoituksessa

Laajuus ja rakenne

Peruslaajuus 6 op • paikallisesti 4–7 op • 1 op = keskimäärin 27 tuntia opiskelijan työtä

Nro	Opintojakso	Laajuus	Työmäärä
5.1	Kriisinkestävyys ja kokonaisturvallisuus	1 op	27 h
5.2	Arjen varautuminen	1 op	27 h
5.3	Psyykkinen kriisinkestävyys	1 op	27 h
5.4	Viestintä ja mediataidot	1 op	27 h
5.5	Yhteisöllisyys, vapaaehtoistoiminta ja yhteiskunnallinen vastuu	1 op	27 h
5.6	Fyysinen toimintakyky ja käytännön varautumisharjoitus	1 op	27 h
	Yhteensä	6 op	162 h

5.1 Kriisinkestävyys ja kokonaisturvallisuus

OSAAMISTAVOITTEET

- selittää varautumisen, häiriötilanteen, kriisin, poikkeusolojen ja kriisinkestävyyden käsitteet
- ymmärtää kokonaisturvallisuuden periaatteen ja yhteiskunnan elintärkeät toiminnot
- tunnistaa valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen turvallisuusrakenteen toimijat
- kuvaa Suomessa asuvan keskeisiä oikeuksia ja velvollisuuksia normaali- ja poikkeusoloissa
- selittää, miten riskejä seurataan ja miten viranomaiset varoittavat väestöä

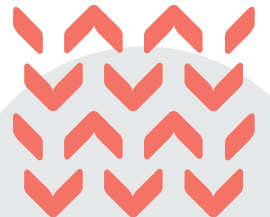
YHTEYS PERUS- JA TOISEN ASTEEN OPPIAINEISIIN

- Perusopetus: yhteiskuntaoppi, historia, maantieto, terveystieto sekä L3 ja L7
- Lukio: yhteiskuntaoppi, historia, maantiede ja terveystieto
- Ammatillinen koulutus: yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

5.1 Keskeiset sisällöt

- Suomeen kohdistuvat keskeiset uhkat sekä vaikutukset arkeen ja huoltovarmuuteen
- kokonaisturvallisuus ja YTS:n elintärkeiden toimintojen timantti
- valtionjohto, ministeriöt, aluehallinto, kunnat, hyvinvointialueet ja turvallisuusviranomaiset
- järjestöjen rooli: esimerkiksi MPK, SPR, Martat ja Vapepa
- kansalaisvelvollisuudet ja kaikkia Suomessa asuvia koskeva hätä- ja poikkeustilanteiden lainsäädäntö
- riskien arviointi, valvonta ja varoitusjärjestelmät sekä EU-, Nato- ja muu kansainvälinen yhteistyö

Suositteltu laajuus: 1 op / 27 tuntia

5.4 Viestintä ja mediataidot häiriötilanteissa

OSAAMISTAVOITTEET

- arvioi viestin lähdettä, näyttöä, ajankohtaa ja tarkoitusta
- erottaa viranomaisviestin, journalismin, mielipiteen, virheen ja disinformaation
- tunnistaa informaatio- ja mielipidevaikuttamisen keinoja
- toimii vastuullisesti sosiaalisessa mediassa eikä vahvista varmentamatonta tietoa
- laatii saavutettavan, toimintaohjeen sisältävän kriisiviestin
- osaa selittää misinformaation, disinformaation ja malinformaation
- tunnistaa tekoälyllä tuotettua kuva- ja videomateriaalia

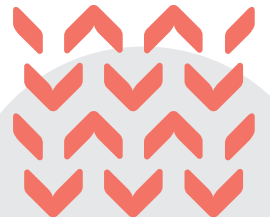
YHTEYS PERUS- JA TOISEN ASTEEN OPPIAINEISIIN

- Perusopetus: äidinkieli ja kirjallisuus, yhteiskuntaoppi, historia sekä L4 ja L5
- Lukio: äidinkieli ja kirjallisuus, yhteiskuntaoppi, historia ja filosofia
- Ammatillinen koulutus: viestintä-, vuorovaikutus-, yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

5.4 Keskeiset sisällöt

- kriisiviestinnän periaatteet: oikea-aikaisuus, selkeys, todennettavuus ja toimintaohje
- viranomaiskanavat, vaaratiedote, 112 Suomi, Yle ja paikalliset kanavat
- lähdekritiikki, kuvien ja videoiden tarkistus sekä tekoälysisältöjen tunnistamisen rajat
- mis-, dis- ja malinformaatio, huhut sekä psykologiset vaikuttamiskeinot
- algoritmit, vahvistusharha, tunnepitoisuus ja kiireen tuntu
- oman ja yhteisön tietoturvan sekä yksityisyyden suojaaminen

Suositteltu laajuus: 1 op / 27 tuntia • Moduuli tarkentuu myöhemmin

Keskeiset lähteet ja oppimateriaalit – käytetään mahdollisimman paljon olemassolevia, päivittyviä lähteitä

- Opetushallitus: vapaa sivistystyö
- ePerusteet-palvelu
- OPH: vapaa sivistystyö KOSKI-palvelussa
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet
- Lukion opetussuunnitelman perusteet
- Ammatillisten perustutkintojen yhteiset tutkinnon osat
- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2025
- Huoltovarmuuskeskus: skenaariot ja huoltovarmuus
- Suomi.fi: varautumisen opas
- 72 tuntia: kotitalouksien varautumissuositus
- MIELI ry: kriisi- ja mielenterveyden ensiapuaineistot
- Punainen Risti: ensiapu- ja varautumisaineistot
- MPK: arjen turvallisuus- ja varautumiskoulutukset
- SPEK ja pelastustoimi: palo- ja varautumisaineistot
- Kyberturvallisuuskeskus: kansalaisen turvallisuusohjeet
- Finlex: varautumis- ja turvallisuuslainsäädäntö

Linkkien ja säädösviittausten ajantasaisuus tarkistetaan ennen jokaista toteutusta.

Keskustellaan Padletissa

1. Minkälaisia ajatuksia opetussuunnitelma herättää?
2. Miten opintojaksoja voitaisiin toteuttaa omassa oppilaitoksessasi ja teidän kohderyhmille?
3. Minkälaista osaamista tarvitsisitte, jotta voisitte käynnistää varautumisen koulutuksen?
4. Kenen toimijan kanssa voisitte toteuttaa koulutuksen alueellisessa yhteistyössä?

Padlet: <https://urly.fi/4cDt>

Varautumisen väylä, syksyn 2026 tavoitteet

1

Pilotit käytäntöön

4 VST + MPK -pilottia ja noin 5 VST-pilottia.

2

Yhteinen malli valmiiksi

OPS, opettajan opas ja ePerusteet-polku täsmentyvät.

3

Oppilaitoksille tuki

Valmiussuunnittelun tukimateriaalit ja pohjat rakentuvat.

4

Alueellinen rooli näkyväksi

Selvitys tiloista, infraasta ja varautumistehtävistä.

5

Laatu ja vaikuttavuus

Palaute, arviointimalli ja sidosryhmäviestintä vahvistuvat.

**Ydin: Varautumisen väylä siirtyy suunnittelusta käytännön toteutukseen.
Siirrymme kysymyksestä Miksi? kysymykseen Miten?**

Tulevat tilaisuuudet ja lisätietoa

Utbildning: Grunderna i beredskap 4.11.2026
i Helsingfors och på distans

Varautumisen väylä -hankkeen ajankohtaiswebinaari 17.11.2026 klo 14-15

Seuraa hankkeen etenemistä: kansanopistoyhdistys.fi/hankkeet

Oppilaitosten tueksi laaditut materiaalit löytyvät [Varautumisen väylä - Peda.netistä](#)

